

جنت الاسلام والمسلمین محمد رضا خاوری عضو هیئت علمی دانشگاه فردوسی

«عبد صالح» خدا

از میان امام زادگان قمر بنی هاشم، حضرت ابوالفضل عباس بن علی^(ع)، دارای زیارت‌نامه مأثوره از اهل بیت^(ع) هستند. امام جعفر صادق^(ع) متن زیارت‌نامه حضرت ابوالفضل^(ع) را به‌شیعیان آموزش داده‌اند. بی‌شک زیارت‌نامه‌های مستند و معتبری که از امام معصوم^(ع) رسیده است، منبع اصلی شناخت شخصیت امام زادگان است. باید متن زیارت‌نامه حضرت ابوالفضل^(ع)، اِقرائت و در محتوای آن دقت کرد. در این زیارت‌نامه درس‌های بزرگی برای پیروان اهل بیت^(ع) وجود دارد. امام صادق^(ع) در فرازی از این زیارت‌نامه به زائران حرم حضرت ابوالفضل^(ع) چنین آموزش می‌دهند: قُلْ: السَّلَامُ عَلَیْكَ أَیُّهَا الْعَبْدُ الصَّالِحُ الْمُطِيعُ لِلَّهِ وَ لِرَسُولِهِ وَ لِأَمِيرِ الْمُؤْمِنِیْنَ وَ الْحَسَنِ وَ الْحُسَیْنِ صَلَی اللّٰهُ عَلَیْهِمْ وَ سَلَّمَ السَّلَامُ عَلَیْكَ وَ رَحْمَةُ اللّٰهِ وَ بَرَكَاتُهُ وَ مَغْفِرَتُهُ وَ رِضَاؤُهُ وَ عَلَی رُوحِکَ وَ بَذَنَکَ، یعنی بگو: سلام بر تو ای بنده صالح و نیکوکار، بنده فرمان بردار خدا، پیامبر خدا^(ص)، امیرالمؤمنین^(ع)، امام حسن^(ع) و امام حسین^(ع)، سلام و رحمت و برکت‌ها و رضوان و بهشت خدا بر تو و بر روح و بدن تو باد. امام صادق^(ع) در این قسمت از متن زیارت‌نامه، حضرت ابوالفضل^(ع)

را «عبد صالح» خدا نامیده‌اند. عبد صالح امتیاز بزرگ و بالاترین ارزش حضرت ابوالفضل^(ع) است که با اندیشه و عمل اسلامی او حاصل شده است. سزاوار است زائران و دوست‌داران حضرت ابوالفضل^(ع) کوشش کنند عبد صالح خدای متعال شوند. ویژگی‌های «عبد صالح» را می‌توان از متن همین «زیارت مأثوره» کشف و استنباط کرد و به آن آراسته شد. در همین فراز از زیارت‌نامه «اطاعت» در وصف عبد صالح خدا وجود دارد. امام صادق^(ع) در این بخش از زیارت‌نامه، حضرت ابوالفضل^(ع) را مطیع خدا و پیامبر خدا^(ص) و امیرالمؤمنین^(ع) و امام حسن^(ع) و امام حسین^(ع) دانسته‌اند. بنابراین تحقق عبد صالح بر اندیشه و اعتقاد به توحید، نبوت و امامت استوار است و بر اساس همین تفکر توحیدی «اطاعت» پدیدار و پایدار می‌شود. «عبد صالح» با «اندیشه» و «عمل» تحقق می‌یابد. هر جا اطاعت کامل باشد زیربنای آن اندیشه پاک توحیدی است. اطاعت از خدا و پیامبر^(ص) و امام با هم در عبد صالح جریان دارد. حضرت ابوالفضل^(ع) دارای همه این مراتب اندیشه و اطاعت بودند و عبد صالح خدا شدند. امام صادق^(ع) در همین فراز از زیارت‌نامه دوبار «السلام علیک» را آورده و بر حضرت ابوالفضل^(ع) و روح و بدن او سلام کرده‌اند و سلام و رحمت خدا و برکت‌ها و بهشت و رضوان الهی را برای ایشان خواسته‌اند. بر طبق این فراز از زیارت‌نامه حضرت ابوالفضل^(ع)، اطاعت رمز سعادت، راه رشد و کامل، سعادت و رسیدن به وضعیت عبد صالح است. بنابراین عاشقان حضرت قمر بنی‌هاشم^(ع) باید با پیروی از ایشان در طریق اطاعت خدا و عبودیت گام بردارند.

منبع حدیث: (کامل الزیارات، ابن قولویه، باب ۸۵، ص ۲۵۷) (المزار شیخ مفید، ص ۲۲۲) (المنتهی شیخ مفید، ص ۴۷۱) (تهذیب الاحکام شیخ صدوق، ج ۶، ص ۶۶) (مصباح المتجهّد و سلاح المتعبّد، ج ۲، ص ۲۲۵) (المزار الکبیر ابن مشهدی، ص ۹۷۸) (المزار شهید اول، ص ۱۳۲) (الوافی فیض کاشانی، ج ۱، ص ۱۵۱) (بحار الانوار، ج ۹، ص ۴۲۷) (زادالمعاد، ص ۴۹۸)

بردار و بخوان

عبادت یا عبودیت؟

در قلمرو اندیشه امام موسی صدر

در باب عبادت و عبودیت سخن بسیار گفته شده است، آنچه در متون اصولی و بنیادی ما در مفهوم این امر آمده است، بسیاری تفسیر و تبیین کرده‌اند، اگر عبودیت را بندگی و تسلیم در مقابل حضرت حق بدانیم، سؤال‌های متعددی درباره آن ونحوه اجرایی کردن آن برای ما پیش می‌آید. کتاب «عبادت یا عبودیت؟» در جستارهایی چند تلاش کرده است به سؤال‌های ما دراین‌باره پاسخ دهد. این کتاب، کتاب یازدهم از مجموعه «در قلمرو اندیشه امام موسی صدر» است که شامل گفتارها و نوشتارهای امام صدر درباره عبادت، دعا و برخی مناسک دین اسلام است. فحوای این کتاب، ما را به چارچوب و اندیشه دین‌شناسی امام صدر راه می‌برد. اگر مدعی هستیم که «اسلامی که موسی صدر می‌فهمد، اجتماعی است،

برداشت‌های متنوع او از مفاهیم عبادی در این کتاب از دلایل این ادعاست. ازاین‌رو، برخی پیام‌های اعیاد مذهبی ناظر به حوادث روز را در مجموعه گنجاندم که اساساً در نگاه امام صدر فاصله‌ای میان عبادات و رفتارهای اجتماعی نیست و این هر دو در اندیشه و عمل او درهم می‌آمیزد. جستارهای «عبادت و عبودیت» و «روژه، تمرین جهاد، و «شادمانی مؤمن» و «پس از عید، پیش از این در کتاب‌های «ادیان در خدمت انسان» و «نای و نی» چاپ شده‌اند. اما برای اینکه مجموعه حاضر درحداکمان کم و کاستی نداشته باشد، در این مجموعه هم آورده شده‌اند. این اثر توسط امام موسی صدر نوشته شده است و مترجمان آن احمد ناظم، سید عطاء... ناظم و مهدی فرخیان را به فارسی برگردانده‌اند. نسخه الکترونیک این کتاب نیز دردسترس عموم قرار دارد.

پرس و بدان

خواندن نافله در حال حرکت

در این ستون به پرسش‌های شما درباره حکم مسائل مختلف از نظر شرعی پاسخ خواهیم داد. شما مخاطبان گرامی می‌توانید با ارسال پیامک پرسش‌های خود را به‌شماره ۰۷۲۸۹۰۰۳۰۰ با ما در میان بگذارید.

● **آیا در حال راه رفتن می‌توان نماز شب و یا نوافل یومیه را خواند؟ و آیا در نماز نافله در حال سواره و راه رفتن و نیز در حال استقرار و اختیاری می‌توان رکوع و سجود را با ایما و اشاره انجام داد و روبه‌قبله بودن را مراعات نکرد؟**

● آیت‌ا... العظمی خامنه‌ای

در حال سواره و راه رفتن لازم نیست قبله رعایت شود و رکوع و سجود با اشاره کافی است، اما در حال استقرار در مکانی، باید هم قبله را مراعات کند و هم رکوع و سجود را به نحو صحیح انجام دهد، ولی مانع ندارد نافله را در حال اختیار هم نشسته بخواند.

● آیت‌ا... العظمی بهجت

نماز مستحبی را می‌شود در حال راه رفتن و سواری خواند و اگر انسان در این دو حال، نماز مستحبی بخواند لازم نیست روبه‌قبله باشد، حتی در تکبیره الإحرام بنا بر آنچه بهتر است، گر چه احتیاط مستحب این است که موقع گفتن تکبیره الإحرام و بلکه در بقیه نماز نیز روبه‌قبله باشد. ولی در حال کار کردن در منزل بنا به احتیاط قبله باید در نماز مستحبی مراعات شود.

● آیت‌ا... العظمی فاضل لنکرانی

نماز مستحبی را می‌شود در حال راه رفتن و سواری در ماشین، قطار، هواپیما و کشتی خواند و اگر انسان در این دو حال، نماز مستحبی بخواند لازم نیست روبه‌قبله باشد.

● آیت‌ا... العظمی سبحانی

نماز شب و نوافل یومیه را می‌توان در حال راه رفتن هر چند به غیر قبله، خواند. وا... العالم

شکر

شهرآر نیوز
۱۴

آمنه‌مستقیم! یکی از اصلی‌ترین دلایل اینکه انسان سرگشته از ناامیدی‌ها برای رسیدن به آرامش دست‌به‌دامان نسخه‌های زرد روان‌شناسی غربی و قرص‌های آرام‌بخش می‌شود، آن است که از نسخه‌های اصلی که سلامت روح و روان و اخلاقش را تأمین می‌کند، غافل است، مثل اتفاقی که برای اغلب ما در رویارویی با میراث ارز شمند امام سجاد^(ع) یعنی صحیفه سجادیه افتاده است. از این‌رو در سالروز ولادت حضرت سیدالسجادین^(ع) و در گفت‌وگو با **حجت الاسلام والمسلمین مرتضی وافی**، رئیس بنیاد بین‌المللی صحیفه سجادیه، به برکات اخلاقی معنوی انس با صحیفه‌سجادیه پرداخته‌ایم که در ادامه می‌آید.

صحیفه سجادیه

صحیفه‌سجادیه در کنار قرآن و نهج‌البلاغه از گنجینه‌های ارزشمند حاوی مفاهیم و معارف اسلامی است. این کتاب شریف در طول تاریخ موردتوجه بزرگان و اندیشمندان بوده و بیش از هفتاد ترجمه فارسی برای این کتاب و حدود هشتاد مورد شرح بر آن به رشته تحریر درآمده است که در قالب کتاب‌شناسی‌های امام سجاد^(ع) نامشان آمده و به بیش از پانزده زبان زنده دنیا نیز ترجمه شده است. همچنین در فرهنگ‌نامه‌ها، نمایه‌نامه‌ها و شرح‌های موضوعی به معارف این گنجینه پرداخته شده است. تکمله‌هایی در قالب صحیفه‌ثانویه و صحیفه‌ثالثه و حتی به تعبیر آیت‌ا... بهجت^(ره) صحیفه عاشره بر آن نوشته شده است.

رشد شخصیتی در پرتو دعا

صحیفه سجا ده فرایند رشد شخصیت انسان در پرتو دعا را آموزش می‌دهد، معمول کتاب‌ها و شرح درباره صحیفه سجادیه، حتی در حوزه اخلاقی و تربیت به‌گونه‌ای از منظر درون دینی بحث دارند، حتی استنادات آن‌ها به عالمان غیرشعبی هم نمی‌رسد، درحالی‌که حقیقت علم آن است که راه‌دورگانه‌فاهم‌رابین‌گفتمان‌های مختلف ایجاد کند. صحیفه‌سجادیه این ظرفیت را دارد که حکمت‌های به‌ظاهر پراکنده را به نظام منسجم و سازگار اخلاقی تربیتی تبدیل کند.

۴خصلت نجات‌بخش در دنیای امروز

امام سجاد^(ع) در قالب دعاهایی که قرار است روز و شب با آن مانوس باشیم، چهار خصلت را به‌ما می‌آموزند که باید در دنیای امروز با جدیت به کار گرفته شوند،

نخستین روحیه و خصلت، شرم و حیاست تا انسان بداند گاهی اشتباه و خطا می‌کند و یاد بگیرد در کنار این خطا و اشتباه، شرم و حیا داشته باشد؛ اینکه انسان از خود و اطرافیان و وظایف انجام‌نشده شرمندۀ شود!

دوم روحیه اقرار، اعتراف و توبه است. این روحیه بسیار ارزشمند است که انسان بعد از حیا و شرمندگی، عذرخواهی کرده و روح توبه در او شکل بگیرد. نیاز به این روحیه در روابط دوستی، خانوادگی، بین زوجین و... در جامعه امروزی به‌شدت احساس می‌شود.

سوم شکرگزاری و توجه به نعمت‌های الهی و الطاف اطراف است. روحیه‌ای که حتی در حلقه خانواده فراموش می‌شود و ما روحیه تشکر از یکدیگر را فراموش می‌کنیم، ذکر نعمات خدا باعث می‌شود انسان در زندگی عادی هم اهل تشکر و منت‌پذیری باشد. با دعا‌های امام سجاد^(ع) یاد می‌گیریم در مقابل کمترین خوبی دیگران اهل شکر و سپاس باشیم، آن‌ها که به‌دنبال وقایع عجیب‌وغریب برای رضا و قدردانی هستند، به‌ندرت لذاتی را که باید، از زندگی می‌برند.

چهارمین آموزه صحیفه، روحیه طلب و درخواست است؛ یعنی به ما یاد می‌دهند که نیازمندیم و نباید خود را بالا بدانیم، نه! ما ضعف‌هایی داریم و محتاج دیگران هستیم و نیز بدانیم چه چیز این احتیاج را برطرف می‌کند؛ روحیه طلب و درخواست صحیح را نیز برخی بلد نیستند و نوع رابطه‌شان در رفاقت‌ها، روابط همسری و روابط کاری ثمری ندارد و به رشدشان نمی‌انجامد.

حجت‌الاسلام والمسلمین وافی در گفت‌وگو با شهرآرا؛

درس‌های امام سجاد(ع) در سجاده بندگی

نگاهی که صحیفه‌سجادیه به انسان می‌دهد

نگاه اولی که صحیفه‌سجادیه به انسان می‌دهد، درباره خداست و صفات حضرت حق و خالق هستی را در دعاها متذکر شده و به مخلوقات آسمانی که در ظاهر حس نمی‌شوند، مثل ملائکه که مأموریت‌های الهی دارند، اشاره دارد و نیز به شیطان تصریح و به نقش ممانعتی او در رسیدن انسان به سعادت اشاره می‌کند، شناخت این‌ها موضوعی جدی است که امام سجاد^(ع) در حوزه اخلاقی و تربیت در جای‌جای صحیفه سجادیه به انسان‌ها نشان می‌دهند.

شناخت انسان در ظرفیتی که در آن زیست می‌کنند، نگاه دیگری است که صحیفه‌سجادیه به انسان می‌بخشد. حضرت^(ع) این دنیا را پایان کار ندانسته‌اند و به عوامل اخروی اشاره کرده و آن را اصل و اصل می‌دانند و تأکید دارند این دنیای مادی فانی است که زمینه‌ساز غفلت آدمی می‌شود. اینجاست که امام سجاد^(ع) از زهد به‌عنوان اصلی اخلاقی سخن به میان می‌آورند و دنیا را کالایی بی‌ارزش که اتفاقاً باید از همین بستر به رضای الهی دست‌یافت، معرفی می‌کنند، یعنی بهره‌مندی از دنیا نیز برای آخرت است.

توجه امام سجاد^(ع) به مسئله معاد و دیدن نتیجه خوب و بد اعمال، توصیف قیامت و پاداشی که در انتظار انسان است، از نکاتی است که در بعد توجه به دنیا بر آن تصریح دارند. در بخش‌هایی از نظام‌نامه تربیتی اخلاقی صحیفه سجادیه، امام^(ع) در حوزه رفتار در قالب دعا انسان را جهت می‌دهند، یعنی جنبه‌های رفتار را در کنار جنبه‌های گرایشی می‌آورند، چون نظر و عمل برای دین‌داری باید توأمان باشند.

امام سجاد^(ع) اعمال انسان را همچون گردن‌آویز همراهش می‌دانند و تصریح دارند هر کار خوب انسان، پاداش دارد و هر کار بدی زمینه‌ساز کیفر و عذاب اوست، حضرت^(ع) در صحیفه سجادیه ما را توجه می‌دهند به اینکه انسان در رفتار دچار غفلت می‌شود، یعنی انسان‌شناسی صحیفه در حوزه رفتار خود را نشان می‌دهد مثل شکر نعمت‌ها، یا طمع‌ورزی به روزی‌ای که شاید سهم انسان نبوده اما بر سر این سهم‌ها به خدا بدگمان و اهل طغیان و ناسپاسی می‌شود!

امام سجاد^(ع) برای دنیای امروز پیام‌هایی جدی دارند برای کسانی که در فرازونشیب فرقه‌های ضاله و پیچ‌وخم مکاتب انحرافی خود را متحیر می‌بینند برای انسان متحیری که نمی‌داند از کجا شروع کرده و به کجا قرار است برسد!؟

در انس با این منبع عمیق، سه اتفاق مهم در جامعه روی می‌دهد، نخست آنکه آدم‌ها سطح توقعاتشان از دیگران را پایین آورده و از خود متوقع می‌شوند، اما امروز این رابطه برعکس است و ما دائماً دیگران را قضاوت می‌کنیم و ضعف‌های خود را نمی‌بینیم. دوم، تربیتی کاملاً توحیدی روحانی بر جامعه حاکم می‌شود و انسان به جایی می‌رسد که محاسبات او تغییر می‌کند؛ برای مثال امام سجاد^(ع) می‌فرماید: خدایا! به من توفیق بده با کسی که غیبت من را کرده طوری روبه‌رو شوم که از او به خیر و خوبی یاد کنم، این با محاسبات دنیایی ما کاملاً فرق دارد! سومین رهاورد آنکه انسان‌ها بر اساس روحیه انس با دعا، از وابستگی‌ها و تعلقات دروغین و اسم و رسم‌های بی‌جهت و شهرت‌های پوچ خلاص و رها شده و انسان‌ها با اخلاقشان سنجیده می‌شوند، نه به معیارهای مادی و فانی! این جایی است که روح دعا در جامعه شکل می‌گیرد و آدم‌ها به واسطه این اقرار و اخلاق از رفتارهای تصنعی فاصله گرفته و به هم در سایه محبت و انس با خدا، علاقه قلبی می‌یابند. آن‌ها از دعا و توجه به خدا فاصله بگیرند به استناد آیات قرآن که نشان‌دهنده و قسّی القلب می‌شود و مروت و انصاف، گمشده چنین جامعه‌ای خواهد شد.

داستان

لب می گزید که ،اَسْتَغْفِرُ الله رَبِّيْ وَأَتُوْبُ اِلَيْهِ، بابا عصبانی می‌شد می‌خواست باهامان دعوا بگیرد می‌گفت . «یا اَزَحْمُ الرَّاحِمِیْنَ، اخبار گوش می‌داد یک جایی یک چیزی اختراع کرده بودند می‌گفت «لَا اِلَهَ اِلَّا الله، یکی را نشان می‌داد که پولش از بارو بالا می‌رود، می‌گفت «یا ذَا الْجَلَالِ وَالْاِکْرَام، سیاست‌مدارها را می‌دید می‌گفت «لَا اِلَهَ اِلَّا الله الْمَلِكُ الْحَقُّ الْمُبِیْن، خبر مرگ می‌شنید می‌گفت «یا حَيُّ یا قَیُّوْم، بچه‌ای تازه به دنیا می‌آمد می‌گفت «اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِیْنَ» دایسی قرض داشت می‌گفت «یا قاضی الحاجات».

مامان دلش می‌گرفت آه می‌کشید و می‌گفت «هُوَ الشَّمِیْعُ الْعَلِیْمُ » ما قهر می‌کردیم می‌گفت «اِنَّ اللهَ مَعَ الظَّالِمِیْنَ» امکان نداشت لیش آرام بگیرد. ما که بهش طعنه می‌زدیم لب می‌ببی می‌جنبه، لبخند می‌زد که ها مادر، تو هم لب‌ت رو بجنبون، صلوات بفرست «اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰی مُحَمَّدٍ وَّآلِ مُحَمَّدٍ وَّعَجِّلْ فَرَجَهُمْ، به یاد حضرت مهدی^(عج) قربونش برم، عجل فرجهش یادت نره. شاید دلت هم جنبید. شاید فرجی شد. اینجا را بغض می‌کرد، صداش می‌لرزید. می‌گفت «یا رَبِّ الْعَالَمِیْنَ»

یاد تو

خانم جان همیشه خدا لب‌هاش می‌جنبید و زیر لب ذکر می‌گفت. ممکن نبود لحظه‌ای آرام بگیرد. تا بنخواهی هم ذکر بلد بود و توی بهانه درست کردن برای ذکر گفتن هم استاد بود. آفتاب بالا می‌آمد ذکر می‌گفت. حیاط را آب‌پاشی جارو می‌کرد ذکر می‌گفت. از درخت حیاط خرماو می‌چید ذکر می‌گفت. جای دم می‌کرد، سفره صبحانه را می‌انداخت، ذکر می‌گفت.

بچه‌ها یکی یکی بیدار می‌شدند، می‌آمدند پای سفره رویشان را می‌دید، لبخند می‌زد ذکر می‌گفت. نه اینکه یک ذکر بگوید ها نه هر مناسبت ذکر خوش را داشت. مثلاً سرش را بالا می‌برد، آسمان را می‌دید می‌گفت چه ابرهای «سُبْحانَ الله» چه خورشیدی «تَبَارکَ الله» به‌به چه روزی، نوه‌ها از جلوش رد می‌شدند، می‌گفت «لا حَوْلَ وَ لا قُوَّةَ اِلَّا بِاللّٰهِ الْعَلِیِّ الْعَظِیْمِ، از خانه می‌خواستیم برویم بیرون آیه الکرسی می‌خواند. وارد خانه می‌شدیم می‌گفت سلام «سَلامٌ قَوْلًا مِنْ رَبِّ رَحِیْمِ» می‌آمدیم خانه نمره‌ها را کم‌وزیاد می‌کردیم، دروغ می‌باقتیم. می‌فهمید

^[1] (تنقیح العقال، ج ۱، ص ۴۱۸)